

Johan Christensen
Tone Fløtten
Christer Hyggen

Bekjempelse av fattigdom blant barn og unge

Rapportering fra kommuner som får tilskudd
fra Sosial- og helsedirektoratet og/eller
Barne- og likestillingsdepartementet

Johan Christensen
Tone Fløtten
Christer Hyggen

Bekjempelse av fattigdom blant barn og unge

**Rapportering fra kommuner som får tilskudd
fra Sosial- og helsedirektoratet og/eller
Barne- og likestillingsdepartementet**

Rapport for 2006

© Fafo 2008

ISSN 0804-5135

Innhold

1. Innledning.....	4
2. Omfanget av tiltak i kommunene.....	7
Tilskuddenes størrelse.....	8
3. Samarbeid – utvelging, fordeling og gjennomføring	9
Beslutning om fordeling av midler	10
Samarbeid med andre aktører	11
4. Målgruppe for tiltakene.....	14
5. Nærmere om tiltakene	16
Midler til tiltakene	17
6. Intern oppfølging av tiltakene i kommuner og bydeler	19
Nye/gamle tiltak og videreføring av tiltak	20
7. Måloppnåelse	22
Antall barn/ungdom som ble nådd av tiltakene	23
Nådde tiltakene ut?.....	24
Brukerinnflytelse.....	25
8. Generelle kommentarer til bruken av tiltaksmidlene fra BLD og SHdir	27
9. Generelle kommentarer til rapporteringsformen	28

1. Innledning

Bekjempelse av fattigdom står høyt på den politiske dagsorden. I både Tiltaksplan mot fattigdom (St.meld. nr 6 (2001-2002)) og Handlingsplan mot fattigdom er bekjempelse av fattigdom blant barn og unge løftet fram som et viktig satsingsområde. I disse dokumentene kan man blant annet lese:

”Regjeringen vil arbeide for å forebygge sosial utstøting som har sammenheng med fattigdomsproblemer. Det er særlig viktig å sikre sosial inkludering av barn og unge som på grunn av foreldrenes økonomiske og sosiale situasjon står i fare for å bli utestengt fra aktiviteter i skole- og fritidssammenheng (...) Dette er ikke minst viktig for å hindre at fattigdom og sosial utstøting går i arv” (Tiltaksplan mot fattigdom, 2002, s.6).

”Bekjempelse av barnefattigdom er viktig for å sikre barns velferd på kort sikt, og for å forebygge fattigdom på lengre sikt ved å hindre at barn og unge blir marginalisert i eget voksenliv. (...) Regjeringen vil iverksette tiltak for at barn og unge i vanskeligstilte familier kan delta på lik linje med andre. (...) Regjeringen vil styrke arbeidet rettet mot sårbare grupper av barn og unge for å forhindre at fattigdom går i arv” (Handlingsplan mot fattigdom, 2006, s. 5).

Som et virkemiddel i kampen mot barnefattigdom har Barne- og likestillingsdepartementet, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet og Sosial- og helsedirektoratet invitert et utvalg norske kommuner til å delta i et styrket samarbeid for å bedre situasjonen til barn, unge og familier. I 2005 inviterte Barne- og likestillingsdepartementet de første kommunene til å søke om midler til å iverksette tiltak for forebygging og bekjempelse av fattigdom i barnefamilier. I 2006 inviterte Sosial- og helsedirektoratet sosialtjenesten i en del kommuner og Oslobydeler til å søke om midler til samme formål.

Kommunene kan blant annet søke om tiltaksmidler for å bedre muligheten til sosial deltakelse blant barn og unge som er berørt av fattigdomsproblemer og til tiltak som kan gi bedre tilknytning til arbeidslivet for unge med liten eller mangelfull utdanning. Barne- og likestillingsdepartementet er generelt skeptisk til tiltak som omfatter økonomisk støtte direkte til enkeltindivider. Deres begrunnelse for dette er at slike tiltak bør kunne settes i verk innenfor eksisterende rammer og regelverk. Departementet er også tilbakeholdne med å gi støtte når det søkes kun om midler til opprettelse av stillinger og lønn. Bakgrunnen for dette er at tiltaket lett kan falle sammen etter prosjektperioden, dersom store deler av tilskuddet går til dette. Departementet gir i hovedsak driftsmidler og ikke midler til å dekke lønnsutgifter eller til å opprette egne stillinger, men er imidlertid åpne for å gi noe til lønn. Videre gis det ikke støtte til tiltak som skal erstatte eller

opprettholde kommunale tjenester, tilbud eller stillinger. Departementet er varsomme med å støtte tiltak og tilbud som vil falle sammen når støtteperioden er over. Tiltak som aktiviserer og der midlene benyttes direkte mot målgruppa prioriteres foran midler til organisering og administrasjon.

Fafo og NOVA fikk i 2006 i oppdrag å følge opp kommunene som har fått tiltaksmidler til bekjempelse av barnefattigdom via disse tre programmene. I denne forbindelse ble det utarbeidet et rapporteringsskjema, og dette notatet oppsummerer rapporteringen fra kommunene som har gjennomført tiltak mot barnefattigdom med støtte fra Barne- og likestillingsdepartementet (BLD) og Sosial- og helsedirektoratet (SHdir) i 2006. Analysen er basert på svarene de ansvarlige for tiltakene i hver kommune har gitt på et spørreskjema (se vedlegg). Alle 29 BLD-kommuner har rapportert, mens 36 av 39 SHdir-kommuner/bydeler har rapportert. I analysen vil en kommune som har fått midler fra begge etater regnes som to enheter. Bydelene i Oslo som deltar i prosjektet behandles for enkelhets skyld som kommuner.

Tabell 1 Oversikt over kommunene som fikk tilskudd i 2006.

Kommune	Midler fra Barne- og likestillings- departementet	Midler fra Sosial- og hel- sedirektoratet
Alta	X	X
Andøy	X	X
Askim	X	
Arendal		X
Balsfjord	X	
Bergen		X
Birkenes	X	
Bjugn	X	X
Drammen		X
Eidsberg	X	X
Eidskog	X	X
Fauske	X	
Fredrikstad		X
Gjøvik		X
Gloppen	X	
Gran	X	
Grue	X	X
Hadsel	X	X
Hamar		X
Hammerfest	X	
Halden		X
Inderøy	X	X
Kongsvinger	X	X
Kristiansand		X
Lenvik	X	
Larvik		X
Narvik	X	X
Nedre-Eiker	X	X
Nome	X	X
Re	X	X
Ringsaker	X	X
Sandefjord		X
Sandnes		X
Sarpsborg		X
Sortland	X	X
Stavanger		X
Strand	X	X
Sund	X	X
Surnadal	X	
Trondheim		X
Tromsø		X
Vestby	X	X
Vestvågøy	X	
Vågan	X	X
Oslo kommune - bydel Alna		X
Oslo kommune - bydel Grünerløkka		X
Oslo kommune - bydel Gamle Oslo		X
Oslo kommune - bydel Sagene		X
Oslo kommune - bydel Stovner		X

2. Omfanget av tiltak i kommunene

I 2006 var 29 kommuner inkludert i satsingen fra Barne- og likestillingsdepartementet og 39 inkludert i satsingen fra Sosial- og helsedirektoratet. Noen kommuner får midler både fra BLD og Shdir. BLD hadde i 2006 9,6 millioner kroner til tiltak mot fattigdom knyttet til barnevernet. Midlene koordineres av barnevernstjenesten i kommunene. Disse tiltaksmidlene kom i tillegg til de allerede eksisterende "Tiltaksmidler til barn og unge i større bysamfunn", der BLD i 2006 bevilget 21,5 millioner kroner til 23 byer/bydeler. Ved utgangen av 2006 var totalt 49 kommuner/bydeler involvert i denne satsingen. Rapporteringsskjemaet for 2006 omfattet ikke kommunene/bydelene som fikk midler via ordningen "tiltaksmidler til barn og unge i større bysamfunn", men alle de andre kommunene som fikk støtte fra BLD og/eller Shdir til bekjempelse av barnefattigdom dette året (se tabell 1 for oversikt).

I tildelingen av tiltaksmidler sto kommunene fritt til å velge hvor mange tiltak de ville iverksette. Kommunene som har fått tiltaksmidler iverksatte fra ett til 11 tiltak i rapporteringsåret. Gjennomsnittlig antall tiltak per kommune var 3,3, mens medianen var 2,5. En tredjedel av kommunene gjennomførte kun ett tiltak, mens halvparten iverksatte ett eller to tiltak. 30 prosent av kommunene gjennomførte 5 tiltak eller flere. Totalt ble det iverksatt 203 tiltak mot barnefattigdom i disse kommunene.

Tabell 2: Antall tiltak i rapporteringsåret

	Antall kommuner	Prosent
1	21	34
2	10	16
3	8	13
4	4	7
5	5	8
6	8	13
7	3	5
8	1	2
9	1	2
11	1	2
Totalt	203	102

Det er en klar tendens at kommunene som fikk støtte fra Barne- og likestillingsdepartementet i gjennomsnitt iverksatte flere tiltak enn kommunene som fikk støtte fra Sosial- og helsedirektoratet. Den typiske BLD-kommunen iverksatte mellom 4 og 5 tiltak i 2006, mens medianen blant kommunene som fikk tilskudd fra SHdir lå på 2 tiltak

(tabell 3). Umiddelbart kunne man tenke seg at dette hadde sammenheng med størrelsen på tilskuddene, men som vi ser nedenfor, har ikke kommunene som får midler fra departementet i gjennomsnitt fått større bevilgninger enn de som fikk tilskudd fra direktoratet (tabell 5).

Tabell 3: Gjennomsnitt og median av antall tiltak i BLD- og SHdir-kommuner

	Gjennomsnitt	Median	(N)
BLD	4,2	4,5	(26)
SHdir	2,6	2,0	(36)
Alle	3,3	2,5	(62)

Tilskuddenes størrelse

Størrelsen på tilskuddet fra BLD eller SHdir til tiltak mot barnefattigdom i rapporteringsåret varierte betydelig mellom kommunene. Mens for eksempel Hamar kommune fikk et tilskudd på 24.000 kroner, mottok Gjøvik kommune 1,2 millioner kroner. Det gjennomsnittlige tilskuddet var på 282.000 kroner, mens medianen lå på 150.000. 4 av 10 kommuner fikk 100.000 kroner eller mindre i tilskudd, mens 18 prosent av kommunene fikk 500.000 kroner eller mer (tabell 4).

Tabell 4: Tilskudd fra BLD/SHdir til tiltak mot barnefattigdom

Tilskudd	Kommuner	Prosent
Opp til 100.000 kroner	25	41,7
100.000-500.000 kroner	24	40,0
500.000 kroner eller mer	11	18,3
Sum	60	100,0

Tilskuddene fra SHdir var generelt større enn tilskuddene fra BLD. Kommunene som fikk støtte fra SHdir fikk i gjennomsnitt 360.000 kroner, mens BLD i snitt ga 174.000 kroner i tilskudd (tabell 5).

Tabell 5: Tilskudd per kommune fra BLD/SHdir i kroner. Gjennomsnitt og median.

Kommuner	Gjennomsnitt	Median	(N)
BLD	173 760	125 000	(25)
SHdir	359 839	250 000	(35)
Alle	282 306	150 000	(60)

3. Samarbeid – utvelging, fordeling og gjennomføring

Selv om midlene koordineres av barneverns- eller sosialtjenesten i kommunene skjer utvelging av deltakere til tiltakene i samarbeid med en rekke ulike offentlige etater. Dette gjelder også beslutninger om fordeling av midler og i selve igangsetting og gjennomføring av tiltakene. Ser man tiltakene under ett er det sosialtjenesten og barnevernet som oftest er med på å velge ut deltakere. Sosialtjenesten deltar i utvelgingen i 63 prosent av tilfellene, mens barnevernet er involvert i 61 prosent. Men også skolen er med på å velge ut deltakere til en fjerdedel av tiltakene, og helsestasjoner, kultur-/fritidsetaten og innvandrers-/flyktningeetaten er hver med på utvelgingen til knapt 20 prosent av tiltakene. For 27 prosent av tiltakene melder deltakere seg selv, eller benytter tiltaket på eget initiativ.

Tabell 6: Andel av tiltakene der den offentlige etaten er med i utvelgingen av deltakere

Offentlig etat	Prosent	(N)
Sosialtjenesten	63,3	(126)
Barnevernet	60,8	(121)
Skolen	24,6	(49)
Innvandrers-/flyktningeetaten	19,1	(38)
Helsestasjon	18,6	(37)
Kultur-/fritidsetaten	17,1	(34)
Introduksjonsprogrammet	4,0	(8)
Barnehaugen	3,5	(7)
Påmelding på eget initiativ	27,1	(54)
Sum	238,1	(199)

Hvem som velger ut deltakere varierer naturlig nok mellom tiltakene som er finansiert av BLD og SHdir siden tiltakene kanaliseres gjennom ulike etater. Det er imidlertid overraskende at koordinerende etat ikke alltid er med i utvelgingen av deltakere. I tre fjerdedeler av tiltakene med tilskudd fra BLD er barnevernet med på utvelgingen. Sosialtjenesten er på sin side med i utvelgelsen av deltakere til over 80 prosent av tiltakene med midler fra SHdir.

Gjennomgående er det et større mangfold av aktører som er med og velger ut deltakere til BLD-tiltak enn SHdir-tiltak. Både skole, helsestasjon og innvandrers-/flyktningeetaten er oftere med på utvelgingen når tiltaket er finansiert av BLD. Det er også langt vanligere at deltakere melder seg på eller benytter BLD-tiltak på eget initiativ enn er tilfelle for SHdir-tiltakene.

Tabell 7: Andel av BLD- og SHdir-tiltakene der den offentlige etaten er med i utvelgingen av deltakere. Prosent.

Offentlig etat	Kommuner		
	BLD	SHdir	Alle
Sosialtjenesten	47,6	80,9	63,3
Barnevernet	73,3	46,8	60,8
Skolen	33,3	14,9	24,6
Innvandrer-/flyktningeetaten	22,9	14,9	19,1
Helsestasjon	22,9	13,8	18,6
Kultur-/fritidsetaten	17,1	17,0	17,1
Introduksjonsprogrammet	3,8	4,3	4,0
Barnehaugen	2,9	4,3	3,5
Påmelding på eget initiativ	34,3	19,1	27,1
Sum	258,1	216,0	238,1
(N)	(105)	(94)	(199)

Beslutning om fordeling av midler

De ansvarlige for tiltakene ble spurt om det hadde vært noen diskusjon i kommunen om hvordan midlene skulle fordeles. I nærmere halvparten av kommunene tok sosialtjenesten/barnevernet beslutningen, men diskuterte fordelingen med andre etater. Sosialtjenesten/barnevernet tok beslutningen om fordeling av midler alene uten å diskutere med andre etater i kun 16 prosent av kommunene. I over en tredjedel av kommunene ble beslutningen tatt på annen måte.

Sammenlikner vi kommunene med støtte fra henholdsvis BLD og SHdir framkommer det enkelte forskjeller. I kommuner med tilskudd fra BLD diskuterte barnevernet i større grad fordelingen av midler med andre etater enn sosialtjenesten gjorde i SHdir-kommunene. Dessuten bestemte sosialtjenesten i SHdir-kommunene oftere fordelingen av midler alene enn barnevernet gjorde i kommunene med støtte fra BLD.

Tabell 8: "Har det vært noen diskusjon i kommunen om hvordan midlene skal fordeles?". Prosent.

	Kommuner		
	BLD	SHdir	Alle
Barnevernet/sosialtjenesten tok beslutningen, men diskuterte fordelingen av midler med andre etater	57,7	37,1	45,9
Barnevernet/sosialtjenesten tok beslutningen alene uten å diskuterte fordelingen av midler med andre etater	11,5	20,0	16,4
Annet	30,8	42,9	37,7
Sum	100,0	100,0	100,0
(N)	(26)	(35)	(61)

Det ble videre spurt om hvilke andre etater som var involvert i beslutningen om hvordan midlene skulle fordeles. I kommunene som fikk støtte fra BLD var det barnevernet som iverksatte tiltakene. Den etaten som barnevernet oftest diskuterte fordeling-

en av midler med var sosialtjenesten, som var involvert i over 60 prosent av tilfellene. Dessuten var helsestasjonen, kultur-/fritidsetaten og skolen involvert i beslutningen i nærmere halvparten av tilfellene. I kommunene med tilskudd fra SHdir var det sosialtjenesten som sto for iversettingen. I nærmere halvparten av tilfellene diskuterte sosialtjenesten fordelingen av midler med barnevernet, og i en tredjedel av tilfellene var administrativ ledelse involvert i beslutningen. Andre offentlige etater som skole, helsestasjon og NAV-kontor ble kun konsulert i et par tilfeller.

Tabell 9: "Hvilke andre etater var involvert i beslutningen om hvordan midlene skulle fordeles?". Prosent.

Offentlig etat	Kommuner		Alle
	BLD	SHdir	
Sosialtjenesten	61,5		
Barnevernet		41,7	
Helsestasjon	46,2	16,7	32,0
Skolen	38,5	16,7	28,0
Kultur-/fritidsetaten	46,2	8,3	28,0
Administrativ ledelse	7,7	33,3	20,0
NAV-kontoret	15,4	16,7	16,0
Barnehager	15,4	8,3	12,0
Sum	230,9	141,7	136,0
(N)	(13)	(12)	(25)

Samarbeid med andre aktører

De ansvarlige for tiltakene ble også bedt om å oppgi om sosialtjenesten/barnevernet hadde samarbeidet med andre offentlige etater, frivillige organisasjoner, privat næringsliv eller andre i forbindelse med bruken av midlene fra direktoratet.

Nesten alle kommunene (85 prosent) hadde samarbeidet med andre offentlige etater i samme kommune, mens bare 15 prosent hadde jobbet sammen med offentlige etater i andre kommuner. I tillegg hadde halvparten av kommunene samarbeid med frivillige organisasjoner, og 2 av 5 kommuner hadde hatt andre samarbeidspartnere. Kun to av kommunene hadde ikke samarbeidet med noen. Resultatene er grovt sett de samme for BLD- og SHdir-kommuner.

Tabell 10: Samarbeidspartnere i forbindelse med bruken av midlene fra BLD/SHdir. Prosent.

Samarbeidspartner	Kommuner		
	BLD	SHdir	Alle
Andre offentlige etater i samme kommune	88,5	82,9	85,2
Offentlige etater i andre kommuner	15,4	14,3	14,8
Frivillige organisasjoner	46,2	51,4	49,2
Andre (herunder privat næringsliv)	34,6	45,7	41,0
Har ikke samarbeidet med noen	3,8	2,9	3,3
Sum	188,5	197,2	193,5
(N)	(26)	(35)	(61)

De ansvarlige for tiltakene spesifiserte også hvilke offentlige etater i samme kommune de hadde samarbeidet med. I BLD-kommunene samarbeidet barnevernet med en rekke andre offentlige etater. Viktigst blant disse var sosialtjenesten og kultur-/fritidsetaten. Barnevernet samarbeidet med disse i halvparten av kommunene der samarbeid med etater innad i kommunen eksisterte. Dessuten samarbeidet barnevernet med psykiatrien, skolen og helsestasjonen i om lag hver tredje kommune, og barnevernet jobbet sammen med politi og NAV-kontoret i hver fjerde kommune.

I kommunene med tilskudd fra SHdir eksisterte det også bredt samarbeid. Sosialtjenestens viktigste samarbeidspartner var barnevernet (samarbeid i 3 av 5 kommuner), men de samarbeidet også med skolen i nær halvparten av kommunene. Sosialtjenesten jobbet dessuten sammen med helsestasjonen i 2 av 5 kommuner og kultur-/fritidsetaten i mer enn hver tredje kommune. Sosialtjenesten hadde også noe samarbeid med NAV-kontoret og psykiatrien.

Tabell 11: Samarbeid med andre offentlige etater i samme kommune. Prosent.

Samarbeidspartner	Kommuner		
	BLD	SHdir	Alle
Sosialtjenesten	50,0	-	50,0
Barnevernet	-	60,7	60,7
Kultur-/fritidsetaten	50,0	35,7	42,0
Skolen	31,8	46,4	40,0
Helsestasjon	31,8	39,3	36,0
Psykiatrien	36,4	21,4	28,0
NAV-kontoret	22,7	28,6	26,0
Politiet	22,7	7,1	14,0
Barnehager	9,1	17,9	14,0
Innvandrere-/flyktningeetaten	9,1	10,7	10,0
Sum	263,6	267,8	210,0
(N)	(22)	(28)	(50)

Samarbeidet med offentlige etater innad i kommunene dreier seg om alt fra planlegging av tiltak, behovsanalyser, kvalitetssikring av tiltak, utvelging av deltakere til tiltake-

ne, oppfølging av tiltakene og samarbeid med kompetanse fra flere ulike felt til koordinering av tiltak. Typiske bidrag fra eksempelvis NAV er bidrag til å skaffe jobber av ulike slag for tiltaksdeltakere, fra skolen gjelder det gjerne leksehjelp eller administrasjon av utstyrsbanker.

Samarbeid med offentlige etater på tvers av kommunegrensene er mindre utbredt men forekommer særlig i forbindelse med felles kompetanseheving og også med erfaringsutveksling rundt ulike tiltak.

Frivillige organisasjoner bidrar på mange måter i de ulike tiltakene rundt om i kommunene. Samarbeidet med frivillige organisasjoner ser særlig ut til å være tett når det gjelder ulike konkrete aktiviteter som leksehjelp, utflukter eller også administrasjon av utstyr til utlån.

Samarbeidet med det private næringslivet og andre partnere i kommunen er mangfoldig og inneholder alt fra kjøp av tjenester hos private tilbydere, samarbeid om arbeidsplasser hos lokale arbeidsgivere, leie eller lån av lokaler til frivillige bidrag fra private aktører ved ulike sosiale aktiviteter.

4. Målgruppe for tiltakene

Tiltakene som ble gjennomført ute i kommunene rettet seg mot ulike målgrupper. Sett under ett var barn og ungdom den viktigste målgruppen. Mer enn en tredjedel av tiltakene rettet seg primært mot barn, og drøyt 20 prosent hadde ungdom som sin viktigste målgruppe. Knappt 20 prosent av tiltakene rettet seg mot barnefamilier, mens 15 prosent av prosjektene var åpne for alle. De åpne tiltakene var ment å hindre stigmatisering av deltakere, målgruppen skulle nås ved at ansvarlige i kommunene sørget for at også barn og unge berørt av fattigdom deltok. Det var også en liten andel av tiltakene (7 prosent) som var innadrettede. Disse tiltakene tok sikte på å øke kompetansen på barnefattigdom blant ansatte i kommunen, politikere, helsepersonell, rektorer og liknende.

Tabell 12: Primær målgruppe for tiltak

Målgruppe	Prosent	(N)
Barn	34,5	(61)
Ungdom	21,5	(38)
Barnefamilier	17,5	(31)
Åpent for alle	15,8	(28)
Ansatte i etat o.l.	7,3	(13)
Barn/ungdom med flyktninge-/innvandrerbakgrunn	2,8	(5)
Sum	100,0	(177)

Tiltakene som har fått midler fra henholdsvis BLD og SHdir er i noen grad ulikt innrettet. Tiltak i BLD-kommunene er i større grad rettet mot barn og ungdom, mens en større andel av midlene fra SHdir er innrettet mot barnefamilier. Dessuten er flere av tiltakene med støtte fra BLD åpne for alle.

Det viser seg også at tiltak med store midler er innrettet annerledes enn tiltak det er bevilget lite penger til. Tiltak med et budsjett på 100.000 kroner eller mer har oftere ungdom som målgruppe, mens tiltak med færre midler i større grad er lavterskeltilbud som er åpne for alle.

Tabell 13: Primær målgruppe for tiltak i med støtte fra BLD og SHdir. Prosent.

Målgruppe	Kommuner		
	BLD	SHdir	Alle
Barn	36,7	31,6	34,5
Ungdom	22,4	20,3	21,5
Barnefamilier	11,2	25,3	17,5
Åpent for alle	21,4	8,9	15,8
Ansatte i etat o.l.	6,1	8,9	7,3
Barn/ungdom med flyktninge-/innvandrerbakgrunn	2,0	3,8	2,8
Sum	100,0	100,0	100,0
(N)	(98)	(79)	(177)

5. Nærmere om tiltakene

Som nevnt står kommunene fritt til å velge hva slags tiltak de ønsker å iverksette. Det er stor variasjonsbredde i formen på de ulike tiltakene som ble finansiert av tiltaksmidlene. Noen av tiltakene som er iverksatt er for eksempel:

- Gratis fritidsaktiviteter, støtte til feriereiser
- Leksehjelp (eks: superhjernesamling)
- Utstyrsbank
- Internettcafeer, møteplasser
- Helsetjenester
- Tiltak for barn med psykisk syke foreldre
- Arbeidstrening (eks: grønn patrulje)/sommerjobbprosjekter/yrkesveiledning
- Aktiviteter som motiverer unge til positiv aktivitet
- Mopedmekker'n
- 24 timers oppfølging, støttekontakter
- Åpne barnehager, Familiesentre eller andre aktiviteter for hele familier

Det ligger utenfor rammene av denne rapporten og gå i detalj når det gjelder spesifikke tiltak, men vi vil her kategorisere noen av de viktigste gruppene av tiltak siden noen hoveddimensjoner kan identifiseres når vi ser nærmere på tiltakene.

Noen tiltak bestod i direkte overføring av økonomisk hjelp til enkeltindivider eller familier mens andre tiltak hadde som mål å virke indirekte via kompetansheving i hjelpeapparatet.¹ Mellom disse finner vi tiltak som bestod i å utstyre skoler eller idrettslag med idrettsutstyr til utlån, tilskudd til aktiviteter for utsatte barn eller familier og kvalifiseringstiltak eller opplæring av både foreldre og barn.

Tiltak som bestod i direkte økonomisk støtte til enkeltindivider eller familier er tiltak som er ment å dekke utgifter som enten faller utenfor rammene av den økonomiske sosialhjelpen eller var av en såpass akutt art at saksbehandlingen av en eventuell søknad ville ødelegge effekten av midlene. I flere av kommunene ble midlene konkret tildelt familier for å hjelpe dem med utgifter til nødvendig utstyr som klær eller sportsutstyr, utgifter til bursdagsselskaper eller julefeiring, støtte til dekning av foreldrebetaling i skolen i forbindelse med deltakelse på ulike skoleaktiviteter, eller støtte til dekning av idrettskontingenter eller kursavgifter for barns deltakelse på lokale tilbud som for eksempel kunstsoler etc.

¹ I kriteriene for bevilgning av tiltak er det her en forskjell mellom Barne- og likestillingsdepartementet og Sosial- og helsedirektoratet. Barne- og likestillingsdepartementet er skeptiske til tiltak som omfatter økonomisk tilskudd direkte til enkeltpersoner, mens denne begrensningen ikke er spesifisert hos Sosial- og helsedirektoratet.

En annen form for økonomisk overføring fra midlene som også er ment å skulle motvirke effektene av lavinntekt og fattigdom er økonomisk støtte til skoler og idrettslag. I deltakerkommunene har denne støtten for eksempel vært øremerket innkjøp av nødvendig utlånsutstyr som skal være tilgjengelige for de som av en eller annen grunn ikke er i besittelse av slikt utstyr selv. I noen kommuner er det også lønnet personer i små stillinger for å håndtere disse utlånsstasjonene.

En stor andel av midlene til kommunene har vært benyttet til å støtte ulike aktivitetstiltak. Disse aktivitetstiltakene har vært rettet mot barn fra familier med dårlig råd, deres familier eller barn og familier i kommunen generelt. Flere av disse aktivitetene er fritidsaktiviteter for barn og familier som ikke har råd til å reise bort eller gjøre ting sammen i helger eller ferier. En del av tiltakene i kommunene består i å arrangere aktivitetshelger og sammenkomster i samarbeid med lokale aktører som eksempelvis idrettslag, besøksgårder eller andre lokale krefter.

I en del kommuner er det også gjennomført ulike kvalifiseringstiltak for barn og unge eller også for foreldre med dårlig råd. Leksehjelp er utbredt, men også andre tilbud etter skoletid som ”mekkeverksted” eller kunstverksted forekommer som eksempler på kvalifiserende og integrerende tiltak. I noen kommuner er noe av midlene benyttet til finansiering av kurs for foreldre med dårlig råd. Innholdet i disse kursene varierer noe, men inneholder gjerne opplæring i økonomistyring, prioritering eller helse.

Andre eksempler der midlene mer indirekte er ment å virke mot fattigdom er tiltak som kompetanseheving i kommunene og i hjelpeapparatet. Det er gjennomført flere tiltak i form av kurs eller forelesninger for ansatte i kommunene. Disse er ment å skape en økt bevissthet og kompetanse om fattigdom og tilknyttede problemer. I noen kommuner har også en del av midlene gått til del-finansiering av spesialstillinger eller resurspersoner. Disse har blant annet jobbet med utvikling og effektivisering av rutiner innad i hjelpeapparatet som skal komme de med økonomiske problemer i de aktuelle kommunene til gode.

Midler til tiltakene

Budsjettet til tiltakene varierer fra 0 kroner til 1,9 millioner. I gjennomsnitt ble det bevilget 110.000 kroner per tiltak, mens medianen lå på 32.500 kroner. 23 prosent av tiltakene har et budsjett på 10.000 kroner eller mindre, mens 24 prosent har mer enn 100.000 kroner i midler.

Tabell 14: Midler bevilget til hvert enkelt tiltak.

Midler bevilget	Antall tiltak	Prosent
Opp til 10.000 kroner	42	22,6
10.000-100.000 kroner	99	53,2
Mer enn 100.000 kroner	45	24,2
Sum	186	100,0

Tiltak i regi av SHdir har generelt større bevilgninger enn BLD-tiltakene. Et typisk SHdir-tiltak har et budsjett på nærmere 90.000 kroner, mens den tilsvarende summen for tiltak finansiert av BLD er drøyt 20.000 kroner. Det er også verdt å merke seg at de kommunene som har iverksatt mange tiltak har færre midler per tiltak. Der kommunen har gjennomført kun ett tiltak har tiltaket i gjennomsnitt et budsjett på over 300.000 kroner. I kommuner som har iverksatt 6 tiltak er derimot den gjennomsnittlige bevilgningen per tiltak litt over 40.000 kroner.

Tabell 15: Midler per tiltak finansiert av BLD og SHdir i kroner. Gjennomsnitt og median.

Kommuner	Gjennomsnitt	Median	(N)
BLD	44 078	20 800	(101)
SHdir	189 102	87 286	(85)
Alle	110 353	32 521	(186)

6. Intern oppfølging av tiltakene i kommuner og bydeler

Alle kommunene som deltar i den styrkede innsatsen mot fattigdom må rapportere om tiltakene til departementet og direktoratet årlig. Kommunene fikk også spørsmål om sosialtjenesten/barnevernet hadde noen aktiv oppfølging av de enkelte tiltakene, for eksempel ved å innhente rapportering, delta med personale i tiltaket, eller lignende. Ifølge de ansvarlige for tiltakene hadde over halvparten av kommunene (57 prosent) aktiv oppfølging for alle tiltakene, mens ytterligere 31 prosent hadde oppfølging for noen av tiltakene. 1 av 10 kommuner hadde ingen aktiv oppfølging av prosjektene.

Her er det store forskjeller mellom kommunene som fikk støtte fra BLD og SHdir. I 3 av 4 SHdir-kommuner fulgte sosialtjenesten aktivt opp alle tiltakene, mens i BLD-kommunene hadde barnevernet en aktiv oppfølging av alle tiltak i bare 3 av 10 kommuner. Imidlertid drev barnevernet aktiv oppfølging av noen av tiltakene i 54 prosent av kommunene med tilskudd fra BLD. Andelen kommuner der sosialtjenesten/barnevernet fulgte opp noen eller alle tiltak er dermed bare marginalt høyere i kommunene med støtte fra BLD. Forskjellene kan delvis forklares med at SHdir-kommunene i gjennomsnitt gjennomførte færre tiltak og hadde større midler enn BLD-kommunene. Det er sannsynligvis også slik at når det rapporteres om at en del av tiltakene ikke følges opp, betyr dette at det ikke er noen oppfølging utover den vanlige oppfølgingen fra eksempelvis sosialtjenesten eller barnevernet der disse er direkte involvert. Det oppfattes i noen tilfeller heller ikke som hensiktsmessig å konkret følge opp direkte utbetalinger til feiring av jul, bursdag eller lignende. I tillegg må det bemerkes at deltakerne i tiltakene ikke alltid vil være klienter i barnevern eller sosialtjeneste.

Tabell 16: "Har sosialtjenesten/barnevernet noen aktiv oppfølging av de enkelte tiltakene, for eksempel ved å innhente rapportering, delta med personale i tiltaket, eller lignende?". Prosent.

	Kommuner		
	BLD	SHdir	Alle
Aktiv oppfølging av alle tiltakene	30,8	77,1	57,4
Aktiv oppfølging av noen av tiltakene	53,8	14,3	31,1
Ingen aktiv oppfølging	15,4	8,6	11,5
Sum	100,0	100,0	100,0
(N)	(26)	(35)	(61)

Hvordan de ulike tiltakene følges opp er avhengig av flere faktorer; størrelsen på tiltakene, målgruppen, hvordan tiltakene er organisert og tilknytning mellom ulike deler av hjelpesystemet og innad i kommunen. I flere av de større tiltakene har en koordinator ansvar for oppfølging av tiltakene. Denne koordinatoren er typisk en fagkonsulent i

kommunen. Rapportering fra tiltakene tilbake til koordinator eller styringsgruppe skjer eksempelvis med skriftlig tilbakemelding eller samtaler med de involverte. Det rapporteres også om mer systematisk oppfølging med etablering av konkrete mål i milepølsevurderinger eller også systematisk følgeforskning i ett tilfelle.

Nye/gamle tiltak og videreføring av tiltak

Midlene som ble bevilget i 2006 kunne både benyttes til å videreføre gamle tiltak og til å utvikle nye. Oppsummeringen av rapporteringene viser at svært mange nye tiltak er iverksatt på bakgrunn av bevilgningene fra direktorat/departement. Med forbehold om at vi ikke vet i hvilken grad kommunene allerede hadde planlagt å iverksette nye tiltak, tyder dette på at tiltaksmidlene har bidratt til å øke aktiviteten i kommunene. Rapporteringene viser at i halvparten av kommunene var alle tiltakene nye i rapporteringsåret, mens i ytterligere en tredjedel av kommunene var noen av tiltakene nye (tabell 14). I kun 18 prosent av kommunene var alle tiltakene videreføring fra tidligere år.

Bildet er stort sett det samme i kommunene med tilskudd fra henholdsvis BLD og SHdir, selv om andelen kommuner der alle tiltak er videreføring er noe høyere i SHdir-kommunene enn i BLD-kommunene (23 mot 12 prosent).

Tabell 17: "Er de tiltakene som har fått midler i rapporteringsåret nye tiltak, eller er de en videreføring fra tidligere år?". Prosent.

	Kommuner		
	BLD	SHdir	Alle
Alle tiltakene er nye i rapporteringsåret	46,2	51,4	49,2
Noen av tiltakene er nye	42,3	25,7	32,8
Alle tiltakene er videreføring fra tidligere år	11,5	22,9	18,0
Sum	100,0	100,0	100,0
(N)	(26)	(35)	(61)

Nesten 60% av alle kommunene som mottok midler fra BLD eller SHdir til tiltak i 2006 oppga at de ønsker å videreføre *alle* de igangsatte eller prosjekterte tiltakene i 2007. Hver fjerde kommune ønsker å videreføre *de fleste* mens et mindretall kun ønsker å videreføre *noen få*, eller *ingen* av tiltakene. Det er to av kommunene som mottok midler fra SHdir som rapporterer at det ikke vil være aktuelt å videreføre noen av tiltakene. Grunnene som oppgis er, i den ene kommunen, at tiltaket ble for ressurskrevende, mens tiltaket i den andre ble vurdert å ikke være hensiktsmessig overfor målgruppen. 10% av BLD kommunene er usikre på hvorvidt det er aktuelt å videreføre tiltakene neste år. Vi ser at det er flere av kommunene med midler fra SHdir der det er aktuelt å videreføre alle tiltakene. Dette er et resultat av at det med utgangspunkt i BLD midlene ble igangsatt flere og gjerne mindre tiltak enn på midlene fra SHdir.

Tabell 18: "Er det aktuelt å videreføre tiltakene til neste år?". Prosent.

	Kommuner		
	BLD	SHdir	Alle
Aktuelt å videreføre alle tiltak	42,3	70,6	58,3
Aktuelt å videreføre de fleste tiltak	34,6	17,6	25,0
Aktuelt å videreføre noen få tiltak	11,5	5,9	8,3
Ikke aktuelt å videreføre noen tiltak	0,0	5,9	3,3
Usikkert	11,5	0,0	5,0
Sum	100,0	100,0	100,0
(N)	(26)	(34)	(60)

7. Måloppnåelse

Et viktig moment når man skal vurdere bruken av tiltaksmidler er i hvilken grad man faktisk når de målene man har satt seg. I rapporteringsskjemaet ble ikke kommunene bedt om å spesifisere målene for de enkelte tiltak, men kommunene ble spurt om det var noen av målsetningene for bruken av tilskuddsmidlene i rapporteringsåret som ikke ble nådd. Svarene viser at et knapt flertall av kommunene (56 prosent) ikke nådde alle sine målsetninger. Dette gjelder både BLD- og SHdir-kommunene.

Tabell 19: Måloppnåelse i bruken av tilskuddsmidler. Prosent.

	Kommuner		
	BLD	SHdir	Alle
Nådde alle målsetninger	42,3	45,7	44,3
Nådde ikke alle målsetninger	57,7	54,3	55,7
Sum	100,0	100,0	100,0
(N)	(26)	(35)	(61)

De ansvarlige oppga ulike årsaker til at ikke alle målsetninger ble nådd. Den viktigste årsaken var mangel på kvalifisert personell til å gjennomføre tiltakene, noe som gjaldt mer enn hver tredje kommune som ikke nådde alle sine målsetninger. Andre viktige grunner til manglende måloppnåelse var mangel på tid, dårlig respons fra brukerne, mangel på økonomiske ressurser og organisasjonsmessige problemer, som for eksempel mangel på stillinger. Med ressurser menes altså her manglende muligheter til lokal tilleggsfinansiering, mangel på egnede fasiliteter og lokaler og mangel på egnet tilgjengelig personell. I rapportene kommer det fram at disse faktorene ofte spiller sammen. Problemer med sykdom eller ansettelser av personer kan føre til utsettelse av tiltaksstart. Dårlig bemanning og mangel på ressurser fører i enkelte tilbud til dårlig oppfølging og synliggjøring av tiltakene og dermed blant annet en dårligere respons fra brukerne.

Tabell 20: Oppgitte årsaker til manglende måloppnåelse. Prosent.

Årsak	Kommuner		
	BLD	SHdir	Alle
Mangel på kvalifisert personell	30,8	43,8	37,9
Mangel på tid	30,8	25,0	27,6
Dårlig respons fra brukerne	23,1	25,0	24,1
Mangel på ressurser	23,1	18,8	20,7
Organisasjonsmessige problemer	23,1	18,8	20,7
Annet	15,4	25,0	20,7
Sum	146,3	156,4	151,7
(N)	(13)	(16)	(29)

Antall barn/ungdom som ble nådd av tiltakene

Antallet barn/ungdom som deltok i eller dro nytte av tiltakene mot barnefattigdom varierte fra 6 til 220. I gjennomsnitt ble 57 barn/ungdom nådd av tiltakene per kommune, mens medianen lå på 38 barn/ungdom. Litt over en tredjedel av kommunene nådde 20 barn/ungdom eller færre, mens knapt en fjerdedel av kommunene gjennomførte tiltak med mer enn 100 deltakende barn/ungdom. I denne sammenheng må det presiseres at de store tiltakene er generelt innrettet mot barn/unge, for eksempel for å hindre stigmatisering, og ikke nødvendigvis har vært avgrenset til fattige barn/unge. Det er altså ikke slik at 100 deltakere betyr at alle disse deltakerne er fattige.

Tabell 21: Antall barn/ungdom som ble nådd av de ulike tiltakene.

Antall barn/ungdom	Antall tiltak	Prosent
Inntil 20 barn/ungdom	13	37,1
21 til 50 barn/ungdom	8	22,9
51 til 100 barn/ungdom	6	17,1
Mer enn 100 barn/ungdom	8	22,9
Sum	35	100,0

Det var generelt flere barn/ungdom som deltok i eller dro nytte av tiltak i kommunene med støtte fra SHdir. I den typiske SHdir-kommunen nådde tiltakene 44 barn/ungdom, mens antallet var 33 for BLD-kommunene.

Dessuten var det flere barn/ungdom som dro nytte av tiltakene i kommuner med høyere tilskudd fra SHdir/BLD. I kommuner med høyt tilskudd var medianen på 105 barn/ungdom som ble nådd av tiltakene, mens medianen for kommuner med lavt tilskudd var 20 barn/ungdom.

Det viser seg også at antall barn/ungdom som deltar i tiltak stiger med antallet tiltak i kommunen. I kommuner som gjennomførte 5 tiltak eller flere var medianen 60 barn/ungdom, mens medianen for kommuner med kun ett tiltak var 20 barn/ungdom (tabell 21).

Tabell 22: Antall barn/ungdom som ble nådd av tiltakene per kommune. Gjennomsnitt og median.

Kommuner	Gjennomsnitt	Median	(N)
BLD	51,4	33,0	(19)
SHdir	64,3	43,5	(16)
Alle	57,3	38,0	(35)
Tilskudd til kommunen	Gjennomsnitt	Median	(N)
Lavt tilskudd (0-100.000 kroner)	31,5	20,0	(11)
Middels tilskudd (100.001-300.000 kroner)	47,9	35,0	(13)
Høyt tilskudd (over 300.000 kroner)	98,1	105,0	(10)
Alle	57,4	36,5	(34)
Antall tiltak i kommunene	Gjennomsnitt	Median	(N)
Ett tiltak	30,4	20,0	(7)
2 til 4 tiltak	58,0	40,0	(13)
5 til 11 tiltak	69,2	60,0	(15)
Alle	57,3	38,0	(35)

Nådde tiltakene ut?

De ansvarlige i kommunene ble også spurt om tiltakene nådde like mange barn/ungdom som forventet. Halvparten av kommunene nådde like mange som forventet, og ytterligere en sjettedel mente å ha nådd flere enn forventet. I 2 av 10 kommuner nådde tiltakene færre enn forventet. Andelen kommuner som nådde færre enn forventet er noe høyere blant kommunene med tilskudd fra SHdir (26 prosent) enn fra BLD (12 prosent) (tabell 22).

Tabell 23: "Har tiltakene nådd så mange som man hadde forventet å nå?". Prosent.

	Kommuner		
	BLD	SHdir	Alle
Like mange som forventet	50,0	48,6	49,2
Flere enn forventet	15,4	17,1	16,4
Færre enn forventet	11,5	25,7	19,7
Vet ikke	23,1	8,6	14,8
Sum	100,0	100,0	100,0
(N)	(26)	(35)	(61)

Videre ble det stilt spørsmål om tiltakene nådde de målgruppene man hadde til hensikt å nå. Halvparten av kommunene svarte at alle tiltakene nådde sine målgrupper, og den andre halvparten at tiltakene i stor grad nådde sine målgrupper. Kun i to kommuner nådde tiltakene bare til en viss grad sine målgrupper (tabell 24).

Andelen SHdir-kommuner der alle tiltakene nådde sine målgrupper var høyere enn andelen BLD-kommuner (59 mot 38 prosent). Dette kan delvis forklares med at SHdir-kommunene i snitt gjennomførte færre tiltak. I hvilken grad tiltakene nådde sine målgrupper synes også å henge sammen med størrelsen på tilskuddet. I 7 av 10 kommuner som fikk høyt tilskudd nådde alle tiltakene sine målgrupper, mens dette bare skjedde i 4 av 10 kommuner med lavt tilskudd.

Tabell 24: "Har tiltakene nådd de målgruppene man hadde til hensikt å nå?". Prosent.

	Kommuner		
	BLD	SHdir	Alle
Alle tiltakene nådde sine målgrupper	37,5	58,8	50,0
Tiltakene nådde i stor grad sine målgrupper	62,5	35,3	46,6
Tiltakene nådde bare til en viss grad sine målgrupper	0,0	5,9	3,4
Sum	100,0	100,0	100,0
(N)	(24)	(34)	(58)

Brukerinnflytelse

Brukermedvirkning er et viktig prinsipp i det sosiale arbeidet, men fra andre studier vet vi at brukere i liten grad blir tatt med på råd når det gjelder utforming av tiltak. I rapporteringsskjemaet ble de ansvarlige for tiltakene spurt om i hvilken grad de oppfattet at brukerne eller deres foresatte hadde innflytelse på utformingen av tiltakene i kommunen. I knapt 3 av 10 kommuner ble brukerne oppfattet å ha innflytelse på utformingen av alle tiltakene, mens i 44 prosent av kommunene ble de sagt å ha innflytelse på utformingen av noen av tiltakene. I nesten 3 av 10 kommuner mente de ansvarlige at brukerne generelt sett hadde liten eller ingen innflytelse (tabell 25).

Brukerne virker å ha hatt større innflytelse i kommunene med tilskudd fra SHdir. Her hadde brukerne innflytelse på utformingen av alle tiltakene i 37 prosent av kommunene, mens dette var tilfelle i bare 15 prosent av BLD-kommunene. Andelen kommuner der brukerne generelt sett hadde liten eller ingen innflytelse var større der midlene kom fra BLD enn fra SHdir (35 mot 23 prosent). Rapporteringen viser også at brukerne hadde mindre innflytelse på utformingen av tiltakene i kommuner med lavt tilskudd. I 46 prosent av kommunene med lavt tilskudd ble brukerne oppfattet å ha liten eller ingen innflytelse, mens dette bare gjaldt for 19 prosent av kommunene med høyt tilskudd.

Tabell 25: "Vil du si at brukerne (eller deres foresatte) har innflytelse på hvordan tiltakene i kommunen utformes?". Prosent.

	Kommuner		
	BLD	SHdir	Alle
Brukerne hadde innflytelse på utformingen av alle tiltakene	15,4	37,1	27,9
Brukerne hadde innflytelse på utformingen av noen av tiltakene	50,0	40,0	44,3
Brukerne hadde generelt sett liten eller ingen innflytelse	34,6	22,9	27,9
Sum	100,0	100,0	100,0
(N)	(26)	(35)	(61)

I hvilken grad kommunene hadde etablert noe system for tilbakemelding fra brukerne eller deres foresatte varierer. Drøyt en tredjedel av kommunene hadde etablert et system for tilbakemelding. Ytterligere en tredjedel hadde ikke noe slikt system, men hadde vurdert det. 3 av kommuner hadde ikke noe system for tilbakemelding, og hadde heller ikke vurdert det.

SHdir-kommunene hadde i større grad etablert systemer for tilbakemelding enn BLD-kommunene (tabell 26). Mens bare 23 prosent av kommunene med tilskudd fra SHdir verken hadde etablert eller vurdert et system for tilbakemelding, var dette tilfelle i 39 prosent av BLD-kommunene. Dessuten var systemer for tilbakemelding vanligere jo større tilskudd kommunen hadde fått. Halvparten av kommunene med høyt tilskudd hadde etablert et system for tilbakemelding fra brukerne, mens bare en fjerdedel av kommunene med lavt tilskudd hadde gjort det samme.

Tabell 26: "Er det etablert noe system for tilbakemelding fra brukerne eller deres foresatte?". Prosent.

	Kommuner		
	BLD	SHdir	Alle
Ja	30,8	37,1	34,4
Nei, men har vurdert det	30,8	40,0	36,1
Nei	38,5	22,9	29,5
Sum	100,0	100,0	100,0
(N)	(26)	(35)	(61)

Der brukerne har innflytelse på utformingen av tiltak i kommunen skjer dette på svært ulike måter avhengig av målgruppe, type tiltak eller også etablerte rutiner i kommunen. En del innflytelse på tiltak skjer gjennom strukturerte kanaler som for eksempel Ungdomsrådet i kommunen eller gjennom spesifikke avtaler som tiltaksplan for enkelt-individer. I noen kommuner har man benyttet intervjuer eller spørreskjema hos de tenkte målgruppene før etablering av tiltaket med oppfølging underveis. Andre steder har det vært benyttet samtaler, hjemmebesøk, gruppesamlinger eller samtalegrupper med brukere for å utforme tiltak. Det rapporteres også om brukerinnflytelse på den måten at foresatte i kommunen har meldt spesifikke behov og ønsker inn til sosialtjenesten eller barnevernet.

8. Generelle kommentarer til bruken av tiltaksmidlene fra BLD og SHdir

Det er ikke mulig å fange opp alle dimensjoner ved bruken av tiltaksmidler via et rapporteringsskjema. For å hente ut mest mulig informasjon ble kommunene imidlertid gitt anledning til å komme med en generell tilbakemelding på tiltaksmidlene. Tilbakemeldingene på dette spørsmålet tyder på at de aller fleste er svært fornøyd med de ekstra midlene de har fått overført fra både BLD og SHdir. Kommunene rapporterer om et større spillerom med hensyn til prosjektutvikling, og en økt frihet med hensyn til utprøving av nye tiltak i samspill mellom de ulike etatene innad i kommunen. Flere av kommunen peker også på positive effekter midlene har hatt på kompetansenivået og bevisstheten rundt barnefattigdom og fattigdom generelt, både i kommunen som helhet og i hjelpeapparatet.

På den andre siden rapporterer enkelte av kommunene at de har opplevd at BLD i etterkant har kommet med justeringer og styring med hensyn til bruk av midlene. Dette gjelder særlig tiltak som kun har hatt enkeltindivider² som målgruppe eller bruk av midlene til lønnsmidler. Noen kommuner rapporterer også om problemer med å få brukt midlene i henhold til retningslinjene. Det har i noen tilfeller ikke vært mulig å få på beina egnede prosjekter innenfor prosjektåret. Resultatet av dette har vært at flere kommuner overfører midlene til det påfølgende regnskapsår ved å plassere midlene i fond. Dette gjelder både midler fra BLD og SHdir.

² Det presiseres her at Barne- og likestillingsdepartementet er generelt skeptisk til å gi midler til tiltak som omfatter økonomisk støtte direkte til enkeltindivider da dette bør kunne settes i verk innenfor eksisterende rammer og regelverk.

9. Generelle kommentarer til rapporteringsformen

Rapporteringsskjemaet som ble utviklet for 2006 var et forsøk på en mer strukturert rapporteringsform, der tiltaksbevilger (BLD og SHdir) kunne sikre at de fikk tilbakemelding på alle de punktene de var interessert i. Rapportering i form av et strukturert skjema gjør det også lettere å systematisere tilbakemeldingene og trekke ut generelle tendenser.

Kommunenes rapportering fra tiltakene ble gjennomført via en nettbasert løsning kalt Questback. Fafo håndterer tilbakemeldingene og rapporterer videre til BLD og SHdir, både i form av en kopi av rapporteringsskjemaene og dette oppsummerende notatet. Siden rapporteringsformen var helt ny, ønsket man en tilbakemelding fra kommunene på denne formen for rapportering, og kommunene ble derfor invitert til å komme med synspunkter på dette.

Selve rapporteringen oppleves jevnt over positivt med mulighet for selvrefleksjon og summering av tiltakene under ett. De aller fleste opplever også rapporteringen som positiv og lettfattelig. Det knytter seg allikevel noe misnøye og problemer med formen for tilbakemelding; utforming av spørreskjema, det tekniske og tidspunktet for rapportering.

Det siste omhandler det at rapporteringen er løsrevet fra søknad om midler for neste år. Flere av kommunene ønsker at rapportering og søknad om nye midler ble sett under ett.

En del kommuner rapporterer om usikkerhet rundt og problemer med den tekniske løsningen i Questback. Et hovedproblem ser ut til å være usikkerhet og problemer med å lagre rapporten underveis i utfyllingen og også å gå tilbake i skjema for å gjøre endringer eller utvide svarene. Det etterlyses også mulighet for å lagre kopi eller lage kopi i papirform til internt bruk i kommunen, som dokumentasjon og intern kontroll.

Flere tilbakemeldinger tyder på at standardiseringen av skjemaet har vært vanskelig å forholde seg til. Dette gjelder særlig rapportering fra prosjekter som fortsatt er på planleggingsstadiet og også mangfoldet i prosjektene når det gjelder involverte parter, størrelse og budsjett.

Bekjempelse av fattigdom blant barn og unge

Som et virkemiddel i kampen mot barnefattigdom har Barne- og likestillingsdepartementet, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet og Sosial- og helsedirektoratet invitert et utvalg norske kommuner til å delta i et styrket samarbeid for å bedre situasjonen til barn, unge og familier. Kommunene kan søke om tiltaksmidler blant annet for å bedre muligheten til sosial deltakelse blant barn og unge som er berørt av fattigdomsproblemer og til tiltak som kan gi bedre tilknytning til arbeidslivet for unge med liten eller mangelfull utdanning. I dette notatet oppsummeres rapporteringene fra kommunene som fikk tiltaksmidler fra Barne- og likestillingsdepartementet og/eller Sosial- og helsedirektoratet i 2006.